

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ЗАПОБІГАННЯ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ У ПУБЛІЧНІЙ СЛУЖБІ**ADMINISTRATIVE AND LEGAL MECHANISMS FOR PREVENTING CONFLICTS OF INTEREST IN THE PUBLIC SERVICE**

Метою статті є дослідження адміністративно-правових механізмів запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у публічній службі, аналіз особливостей їх нормативно-правового регулювання та практики застосування, виявлення основних проблем правозастосування і розроблення пропозицій щодо вдосконалення відповідного законодавства та практики його реалізації. У статті здійснено комплексний аналіз адміністративно-правових механізмів запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у публічній службі України. Досліджено нормативно-правові засади регулювання конфлікту інтересів, проаналізовано законодавчі визначення потенційного та реального конфлікту інтересів, розкрито їх співвідношення й особливості практичного застосування. Охарактеризовано систему джерел правового регулювання, роль Закону України «Про запобігання корупції», спеціального законодавства, актів Національного агентства з питань запобігання корупції та інших підзаконних актів у формуванні механізму запобігання конфлікту інтересів. Висвітлено повноваження Національного агентства з питань запобігання корупції, безпосередніх керівників та уповноважених підрозділів (осіб) з питань запобігання та виявлення корупції у сфері врегулювання конфлікту інтересів. Проаналізовано зовнішні та внутрішні способи його врегулювання, особливості адміністративної відповідальності за порушення відповідних законодавчих вимог, а також окремі тенденції розвитку правового регулювання, пов'язані із впровадженням Закону України «Про адміністративну процедуру». На підставі аналізу законодавства, наукових підходів і сучасної правозастосовної практики виокремлено основні проблеми функціонування адміністративно-правового механізму запобігання конфлікту інтересів, зокрема складність розмежування потенційного та реального конфлікту інтересів, неоднозначність тлумачення окремих оціночних категорій і обмеженість законодавчо визначених способів зовнішнього врегулювання конфлікту інтересів. Запропоновано напрями вдосконалення законодавства та практики його застосування, спрямовані на підвищення ефективності превентивного механізму запобігання конфлікту інтересів у публічній службі.

Ключові слова: *конфлікт інтересів, потенційний конфлікт інтересів, реальний конфлікт інтересів, публічна служба, адміністративно-правовий механізм, Національне агентство з питань запобігання корупції, запобігання корупції, адміністративна відповідальність.*

The purpose of the article is to study administrative and legal mechanisms for preventing and resolving conflicts of interest in the public service, analyze the features of their regulatory and legal regulation and application practice, identify the main problems of law enforcement, and develop proposals for improving the relevant legislation and

the practice of its implementation. The article provides a comprehensive analysis of the administrative and legal mechanisms for preventing and resolving conflicts of interest in the public service of Ukraine. It examines the regulatory framework governing conflicts of interest, analyzes the statutory definitions of potential and actual conflicts of interest, and clarifies their correlation and practical application. Particular attention is paid to the system of legal sources regulating this area, including the Law of Ukraine "On Prevention of Corruption", sector-specific legislation, methodological recommendations and clarifications of the National Agency on Corruption Prevention, as well as other subordinate legal acts. The paper outlines the powers of the National Agency on Corruption Prevention, immediate supervisors, and authorized anti-corruption units (officials) in the process of preventing and resolving conflicts of interest. External and internal methods of conflict-of-interest resolution, the peculiarities of administrative liability for violations of the relevant legal requirements, and recent developments in legal regulation related to the implementation of the Law of Ukraine "On Administrative Procedure" are also analyzed. Based on the analysis of legislation, academic research, and current law enforcement practice, the article identifies the main challenges affecting the effectiveness of the administrative and legal mechanism for preventing conflicts of interest, including difficulties in distinguishing between potential and actual conflicts of interest, ambiguity in interpreting certain evaluative legal concepts, and the limited range of statutory external resolution measures. The author proposes several directions for improving legislation and law enforcement practice aimed at strengthening the preventive mechanism for managing conflicts of interest in the public service.

Key words: *conflict of interest, potential conflict of interest, actual conflict of interest, public service, administrative and legal mechanism, National Agency on Corruption Prevention, corruption prevention, administrative liability.*

Актуальність теми. Питання доброчесності публічної служби залишається одним із найбільш обговорюваних у вітчизняній адміністративно-правовій науці. Це не видається дивним, адже, на наше переконання, спосіб, у який держава організовує запобігання втручанням приватних інтересів посадовців у виконання службових обов'язків, значною мірою визначає довіру суспільства до влади загалом. М. С. Ковтун та А. С. Голуб влучно зазначають, що конфлікт інтересів, сам по собі, не є корупційним діянням. Проте, якщо конфлікт між приватним інтересом (будь-якого характеру) та публічними обов'язками посадової особи вчасно не вирішено належним чином, результатом може стати корупційне правопорушення або правопорушення, пов'язане з корупцією. Наявність конфлікту інтересів не обов'язково призводить до фактів корупції, однак істотно підвищує ризик вчинення корупційних діянь та є, фактично, їх передумовою [1, с. 70]. Тому вбачається справедливим, що питання того, наскільки ефективно працюють адміністративно-правові механізми, здатні зупинити посадовця ще до моменту ухвалення упередженого рішення, має дуже важливе прикладне значення.

Додамо, що актуальність теми посилюється кількома обставинами. По-перше, законодавство про запобігання корупції в Україні перебуває у стані постійного оновлення: було прийнято Закон України «Про адміністративну процедуру», оновлено Державну антикорупційну програму на 2023–2025 роки, продовжує напрацьовуватися практика застосування ст. 172-7 Кодексу України про адміністративні правопорушення. По-друге, воєнний стан суттєво вплинув на функціонування системи фінансового контролю: подання електронних декларацій було не обов'язковим у період з 24 лютого 2022 року до 11 жовтня 2023 року, хоча можливість добровільного подання зберігалася. Ця обставина створила прогалину, наслідки якої ще належить оцінити емпірично. По-третє, зобов'язання України в межах європейської інтеграції вимагають наближення національних стандартів доброчесності публічної служби до стандартів Європейського Союзу, а конфлікт інтересів залишається однією з наскрізних тем цього процесу.

На нашу думку, науковий інтерес до цієї проблематики не вичерпується, а навпаки – зростає, оскільки практика виявляє нові прогалини правового регулювання, які неможливо було передбачити на етапі ухвалення Закону України «Про запобігання корупції» у 2014 році. Водночас у частині наукових праць увага здебільшого зосереджується або на загальнотеоретичному визначенні поняття конфлікту інтересів, або на порівняльно-правовому аспекті, тоді як власне адміністративно-правовий інструментарій – повідомлення, самостійне та зовнішнє врегулювання, повноваження керівника й Національного агентства з питань запобігання корупції (далі – НАЗК), адміністративна відповідальність – розглядається здебільшого неповно, вибірково.

Стан дослідження. Дослідженню конфлікту інтересів у публічній службі приділяли увагу М. М. Прокоф'єв, який проаналізував правові засоби запобігання конфлікту інтересів на державній службі крізь призму міжнародних стандартів [2]; Д. В. Гудков, який свого часу виокремив ознаки конфлікту інтересів та порушив питання про недосконалість відповідного складу адміністративного правопорушення [3]; І. Д. Пастух, який у межах докторської дисертації розробив структуру конфлікту інтересів через сукупність суб'єктивного, об'єктивного та функціонального елементів [4]; А. С. Голуб та М. С. Ковтун, які здійснили порівняльний аналіз національного і зарубіжного досвіду регулювання [1]; Я. С. Зелінська та В. О. Спасенко, які дослідили прояви конфлікту інтересів у публічному адмініструванні [5]. Незважаючи на значний масив досліджень, комплексний аналіз саме адміністративно-правового механізму – у поєднанні з актуальною правозастосовною практикою НАЗК та судів за 2024–2025 роки – залишається висвітленим недостатньо, що й зумовлює доцільність нашого дослідження.

Практичне значення дослідження зумовлене й тим, що питання врегулювання конфлікту інтересів виникають у діяльності не лише органів державної влади, а й органів місцевого самоврядування, закладів освіти, охорони здоров'я, державних підприємств, а також колегіальних органів, зокрема наглядових рад і конкурсних комісій. Особливості правового статусу, порядку формування та прийняття рішень у кожному із зазначених суб'єктів обумовлюють специфіку застосування адміністративно-правових механізмів запобігання конфлікту інтересів. У зв'язку з цим дослідження відповідної проблематики потребує не лише аналізу законодавчого регулювання, а й оцінки особливостей реалізації правових приписів у різних сферах публічного управління.

Метою статті є дослідження адміністративно-правових механізмів запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у публічній службі, аналіз особливостей їх нормативно-правового регулювання та практики застосування, виявлення основних проблем правозастосування і розроблення пропозицій щодо вдосконалення відповідного законодавства та практики його реалізації.

Виклад основного матеріалу. Законодавче визначення конфлікту інтересів міститься у ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» (далі – Закон) [6], де розрізняється потенційний і реальний конфлікт інтересів. Так, потенційний конфлікт інтересів визначено як наявність у особи приватного інтересу у сфері, в якій вона виконує свої службові чи представницькі повноваження, що може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень; своєю чергою реальний конфлікт інтересів – суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень.

Як бачимо, розмежування потенційного та реального конфлікту інтересів здійснюється залежно від ступеня впливу приватного інтересу на об'єктивність або неупередженість виконання службових повноважень: у першому випадку такий вплив лише можливий, у другому – він уже існує. Із цього приводу, як зазначають М. С. Ковтун та А. С. Голуб, у науковій спільноті точиться дискусія: вживання терміна «суперечність» у визначенні реального конфлікту інтересів критикують за недостатню ясність, оскільки воно допускає тлумачення, за якого лише прямо протилежний службовим повноваженням приватний інтерес здатний зумовити конфлікт, тоді як насправді небезпека конфлікту інтересів полягає саме в тому, що приватний інтерес перешкоджає неупередженому виконанню повноважень, а не обов'язково суперечить їм; а НАЗК у власних роз'ясненнях також звертає увагу на те, що навіть об'єктивне й неупереджене рішення, ухвалене особою за наявності приватного інтересу, не виключає констатації реального конфлікту інтересів [1, с. 71].

Вважаємо доречним звернути увагу на позицію І. Д. Пастуха, який визначає конфлікт інтересів як наявність приватного інтересу публічної посадової особи, що може вплинути або впливає на об'єктивність чи неупередженість прийняття рішень або на вчинення чи невчинення дій під час реалізації нею дискреційних службових, представницьких або інших повноважень. До складових елементів цього явища вчений відносить а) дискреційні службові, представницькі, а також інші публічні повноваження (у тому числі невідного характеру); б) приватний інтерес особи, яка реалізує такі повноваження; в) можливість впливу або вплив приватного інтересу на об'єктивність або неупередженість реалізації дискреційних службових або інших публічних повноважень [4, с. 13]. Подібної логіки дотримуються Я. С. Зелінська та В. О. Спасенко, які підкреслюють, що конфлікт інтересів є законним соціальним явищем, яке пронизує всі сфери суспільного буття, у тому числі сферу публічного (державного) управління [5, с. 155].

Окремої уваги заслуговує зауваження Д. Є. Швеця, О. Г. Костроміної та Б. І. Прокопенка про те, що чинний Закон, попри введення категорій потенційного й реального конфлікту інтересів, не містить чіткої легальної дефініції самого терміна «конфлікт інтересів», що ускладнює правозастосування [7, с. 414]. І дійсно, на нашу думку, ця обставина не є суто технічною прогалиною, оскільки під час вирішення конкретних справ правозастосовні органи змушені оцінювати наявність ознак потенційного або реального конфлікту інтересів без опори на узагальнювальне законодавче визначення цього поняття. Це може зумовлювати неоднакові підходи до кваліфікації схожих фактичних обставин у діяльності керівників, уповноважених підрозділів (осіб) з питань запобігання та виявлення корупції, НАЗК та судів.

Загалом, запобігання конфлікту інтересів посідає особливе місце серед принципів публічної служби. Загальні правила етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, затверджені наказом Національного агентства України з питань державної служби від 5 серпня 2016 р. № 158 [8], прямо покладають на державного службовця та посадову особу місцевого самоврядування обов'язок спрямовувати свої дії на захист публічних інтересів та недопущення конфлікту між приватними й публічними інтересами, уникати виникнення реального та потенційного конфлікту інтересів у своїй діяльності. По суті, ця вимога є проекцією ширшого принципу доброчесності на конкретну поведінкову ситуацію.

Нормативно-правову основу запобігання конфлікту інтересів становить система джерел різної юридичної сили. Базовим є Закон України «Про запобігання корупції», який у розділі V визначає загальний порядок запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, а в розділі VII – систему фінансового контролю. Спеціальні аспекти для окремих категорій публічних службовців деталізуються у профільних законах – «Про державну службу», «Про службу в органах місцевого самоврядування», «Про судоустрій і статус суддів», «Про Вищу раду правосуддя», «Про центральні органи виконавчої влади», «Про місцеве самоврядування в Україні». Підзаконний рівень правового регулювання доповнюється методичними рекомендаціями та роз'ясненнями НАЗК щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно запобігання та врегулювання конфлікту інтересів. У них деталізовано порядок виявлення потенційного і реального конфлікту інтересів, алгоритми дій публічних службовців у разі його виникнення, особливості застосування окремих способів врегулювання конфлікту інтересів, а також наведено практичні приклади застосування відповідного законодавства. Методичні рекомендації систематично оновлюються з урахуванням змін законодавства та актуальної правозастосовної практики НАЗК [9].

Заслуговує на увагу зауваження М. М. Прокоф'єва про те, що важливим складником у регулюванні окремих аспектів профілактики конфлікту інтересів є організаційно-управлінські акти спеціалізованих державних органів та акти тлумачення антикорупційного законодавства, які не є нормативно-правовими [2, с. 208]. Йдеться, зокрема, про методичні рекомендації та роз'яснення та консультації НАЗК, які хоча й не мають нормативного характеру, однак забезпечують єдині підходи до застосування законодавства про запобігання корупції. Поділяємо цю позицію, оскільки за відсутності в Законі України «Про запобігання корупції» узагальнювального визначення поняття «конфлікт інтересів» такі акти певною мірою відіграють важливу роль у забезпеченні однакового розуміння та застосування відповідних правових норм. Водночас вони не можуть підміняти законодавче регулювання, а лише конкретизують порядок застосування чинних законодавчих положень.

Значення ефективного врегулювання конфлікту інтересів для доброчесності публічної адміністрації важко переоцінити. Наявність конфлікту інтересів не тотожна корупції, однак, на думку М. С. Ковтун А. С. Голуб, істотно підвищує ризик вчинення корупційного правопорушення та є, по суті, його передумовою [1, с. 69]. Показово, що Україна отримала 36 балів зі 100 можливих в Індексі сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index – CPI) за 2025 рік. У новому дослідженні Transparency International наша країна посіла 104 місце з-поміж 182 країн [10] – результат, який хоч і засвідчує повільний прогрес порівняно з попередніми роками, усе ж вказує на потребу подальшого вдосконалення інституційного інструментарію, у тому числі того, що стосується конфлікту інтересів.

Варто також окреслити місце запобігання конфлікту інтересів у системі принципів публічної служби ширше, ніж лише через призму етичних правил. Публічна служба будеться на засадах законності, професіоналізму, політичної неупередженості й патріотизму, однак саме принцип доброчесності є тим, крізь який проходить основна маса норм про конфлікт інтересів. У цьому сенсі запобігання конфлікту інтересів вбачається як наскрізний елемент, що пронизує

і кадрову політику (перевірку кандидатів на посади), і поточну службову діяльність (повідомлення, самоусунення), і контрольну діяльність держави (перевірки декларацій, судовий розгляд). Ми свідомо уникаємо тут зведення проблематики виключно до боротьби з корупцією як такою, оскільки, на нашу думку, конфлікт інтересів має самостійне значення: навіть у державі з відносно низьким рівнем корупції неврегульований конфлікт інтересів здатний підірвати якість управлінських рішень і суспільну довіру до конкретного органу влади.

Ч. 1 ст. 28 Закону покладає на публічного службовця послідовність обов'язків, що утворюють, по суті, алгоритм поведінки в умовах конфлікту інтересів: вживати заходів щодо недопущення виникнення реального, потенційного конфлікту інтересів; у разі виникнення або загрози виникнення – повідомити безпосереднього керівника або, залежно від випадку, НАЗК чи інший визначений законом орган; не вчиняти дій та не приймати рішень за наявності реального конфлікту інтересів; вжити заходів щодо врегулювання реального чи потенційного конфлікту. Поряд з урегулювання конкретної ситуації визначається керівником особи або безпосередньо НАЗК на підставі відповідного повідомлення (ч. 3, 4 ст. 28 Закону).

Систему заходів урегулювання конфлікту інтересів традиційно поділяють на зовнішні та внутрішні (або самостійні). Зовнішні заходи, що застосовуються керівником або НАЗК, ст. 29 Закону визначає вичерпним переліком: усунення особи від виконання завдання, вчинення дій, прийняття рішення чи участі в його прийнятті в умовах реального чи потенційного конфлікту інтересів; застосування зовнішнього контролю за виконанням особою відповідного завдання, вчиненням нею певних дій чи прийняття рішень; обмеження доступу особи до певної інформації; перегляду обсягу службових повноважень особи; переведення особи на іншу посаду; звільнення особи. Внутрішні заходи, на відміну від зовнішніх, реалізуються самою особою: службовець самостійно усуває приватний інтерес, що спричинив конфлікт, і надає підтверджуючі це документи безпосередньому керівнику або керівнику органу, до повноважень якого належить звільнення/ініціювання звільнення з посади.

Зауважимо, що вичерпний характер переліку зовнішніх заходів урегулювання час від часу піддається критиці. Ще у 2021 р. лунали пропозиції не обмежувати вказаний Законі перелік способів запобігання й урегулювання конфлікту інтересів, надавши можливість застосовувати інші заходи, скеровані на запобігання й урегулювання конфлікту інтересів [2, с. 208]. На нашу думку, така пропозиція не втратила актуальності. Хоча встановлений ст. 29 Закону перелік загалом охоплює типові способи зовнішнього врегулювання конфлікту інтересів, окремі практичні ситуації можуть потребувати більш гнучких механізмів реагування. Насамперед це стосується випадків, коли застосування одного із передбачених законом заходів є об'єктивно ускладненим або може негативно вплинути на безперервність виконання публічних функцій. За таких умов можливість застосування інших, співмірних та належно мотивованих способів врегулювання конфлікту інтересів могла б підвищити ефективність відповідного правового механізму без відступу від його основної мети – забезпечення неупередженості публічної служби.

Центральне місце в системі суб'єктів, уповноважених здійснювати заходи щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, посідає НАЗК. Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» НАЗК забезпечує формування та реалізацію державної антикорупційної політики, здійснює методичне забезпечення діяльності уповноважених підрозділів (осіб) з питань запобігання та виявлення корупції, надає роз'яснення й консультації щодо застосування антикорупційного законодавства, проводить повні перевірки декларацій, а також вживає заходів у межах своїх повноважень щодо притягнення осіб до відповідальності за порушення вимог антикорупційного законодавства. Поряд із НАЗК суб'єктами, уповноваженими здійснювати заходи щодо врегулювання конфлікту інтересів на рівні відповідних органів та юридичних осіб публічного права, є безпосередні керівники осіб, у яких виник конфлікт інтересів, а також уповноважені підрозділи (особи) з питань запобігання та виявлення корупції, утворені відповідно до вимог законодавства.

Практика НАЗК свідчить про різноманітність фактичних обставин, за яких може виникати конфлікт інтересів. Так, за результатами перевірок, проведених НАЗК у березні 2024 року, було складено низку адміністративних протоколів за порушення вимог законодавства щодо етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів. Одним із прикладів є випадок, коли НАЗК склало протокол за вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 172-7 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) [11], стосовно судді Хотинського районного суду Чернівецької області: було встановлено, що вона одноособово брала участь у розгляді справ та приймала рішення в інтересах сторін, які представляв адвокат,

з яким вона має договірні відносини, а саме – орендує у нього квартиру. Таким чином, суддя порушила вимоги п. 3 ч. 1 ст. 28 Закону [12]. Наведений приклад демонструє, що приватний інтерес може виникати в різних видах правовідносин, а його своєчасне виявлення та належне врегулювання мають вирішальне значення для забезпечення неупередженості під час виконання службових повноважень.

Адміністративна відповідальність за порушення вимог законодавства про запобігання та врегулювання конфлікту інтересів передбачена згаданою вище ст. 172-7 КУпАП. Диспозиція цієї статті охоплює три склади: неповідомлення особою у встановлених законом випадках та порядку про наявність у неї реального конфлікту інтересів; вчинення дій чи прийняття рішень в умовах реального конфлікту інтересів; вчинення будь-якого з попередніх діянь особою, яку протягом року вже було піддано адміністративному стягненню за таке саме порушення. Показово, що склад правопорушення сформульований саме через категорію реального, а не потенційного конфлікту інтересів, – обставина, яка, на думку Д. В. Гудкова, істотно звужує превентивний потенціал відповідальності, оскільки відсутність відповідальності за неповідомлення про потенційний конфлікт унеможливує практичну реалізацію механізму запобігання на ранній стадії, коли конфлікт ще не встиг вплинути на жодне рішення [3, с. 87].

Практика застосування законодавства про конфлікт інтересів виявляє кілька стійких проблем, які повторюються незалежно від сфери публічної служби. Першою й, мабуть, найбільш обговорюваною доречно навести складність розмежування потенційного та реального конфлікту інтересів на практиці. Формально критерієм розмежування є наявність фактичної суперечності між приватним інтересом і службовими повноваженнями в конкретний момент, однак на практиці ця суперечність рідко буває очевидною до того моменту, коли рішення вже ухвалено. Службовцю доводиться самостійно оцінювати, чи його приватний інтерес лише потенційно здатний вплинути на об'єктивність, чи вже впливає, і від цієї оцінки залежить обсяг подальших обов'язків – від простого повідомлення до повного самоусунення від участі у прийнятті рішення.

Другою проблемою є неоднозначне тлумачення окремих оцінних понять законодавства – передусім поняття «близькі особи» та критеріїв «впливу» приватного інтересу на об'єктивність рішення. М. М. Прокоф'єв слушно звертає увагу на те, що на практиці визначення факту наявності конфлікту інтересів є доволі складним завданням саме через неоднозначність таких понять [2, с. 208]. Попри подальше напрацювання методичних рекомендацій і роз'яснень НАЗК, зазначена проблема повністю не втратила актуальності. Так, за результатами аналізу понад 300 судових справ 2024 р. щодо притягнення педагогічних працівників до адміністративної відповідальності за ст. 172-7 КУпАП, проведеного Службою освітнього омбудсмена України, значна частина проваджень стосувалася участі керівників закладів освіти у прийнятті кадрових і фінансових рішень щодо близьких осіб [11]. Це свідчить про збереження типових порушень вимог законодавства про запобігання конфлікту інтересів та може вказувати на недостатню ефективність превентивної роботи щодо роз'яснення відповідних законодавчих вимог або формальний підхід окремих посадових осіб до виконання обов'язку своєчасного повідомлення про виникнення конфлікту інтересів.

Серед сучасних тенденцій розвитку законодавства у сфері запобігання конфлікту інтересів слід відзначити набрання чинності Законом України «Про адміністративну процедуру» [14]. Статтями 23 і 24 цього Закону закріплено інститут відводу (самовідводу) посадової особи адміністративного органу у разі виникнення обставин, які можуть викликати обґрунтовані сумніви щодо її неупередженості, а ст. 79 передбачає можливість утворення комісії з розгляду скарг із залученням представників інститутів громадянського суспільства. Так, Закон України «Про адміністративну процедуру» доповнив процесуальні гарантії забезпечення неупередженості адміністративного провадження, що має важливе значення і для врегулювання ситуацій, пов'язаних із конфліктом інтересів.

Висновки з даного дослідження. Проведене дослідження дає підстави дійти висновку, що адміністративно-правовий механізм запобігання конфлікту інтересів у публічній службі України можна визначити як комплексну систему взаємопов'язаних правових, організаційних та процедурних засобів, спрямованих на забезпечення неупередженого здійснення публічно-владних повноважень. Його основу становлять положення Закону України «Про запобігання корупції», які визначають поняття потенційного та реального конфлікту інтересів, закріплюють обов'язки публічних службовців щодо його недопущення та врегулювання, а також встановлюють систему зовнішніх і самостійних способів врегулювання конфлікту інтересів. Водночас важливе значення для однакового застосування законодавства мають методичні рекомендації, роз'яснення та

консультації НАЗК, які хоча й не є нормативно-правовими актами, однак забезпечують уніфікацію адміністративної практики.

Водночас аналіз чинного законодавства та практики його застосування засвідчив наявність окремих проблем адміністративно-правового регулювання. Насамперед це стосується відсутності в Законі України «Про запобігання корупції» узагальнювального визначення поняття «конфлікт інтересів», що ускладнює однакове тлумачення категорій потенційного та реального конфлікту інтересів. Крім того, практичні труднощі зумовлюють використання законодавцем оцінних понять, зокрема критеріїв впливу приватного інтересу на об'єктивність прийняття рішень, а також обмежений перелік зовнішніх способів врегулювання конфлікту інтересів, який не завжди дозволяє обрати найбільш пропорційний спосіб реагування залежно від конкретної ситуації.

Окрему увагу привертає подальший розвиток процесуальних гарантій забезпечення неупередженості діяльності адміністративних органів. Запровадження Законом України «Про адміністративну процедуру» інституту відводу (самовідводу) посадових осіб свідчить про поступове формування комплексного адміністративно-правового механізму запобігання конфлікту інтересів, який виходить за межі спеціального антикорупційного законодавства та інтегрується до загальної процедури здійснення публічного адміністрування.

З огляду на викладене доцільним видається вдосконалення окремих елементів чинного механізму запобігання конфлікту інтересів. По-перше, доцільно розглянути законодавче закріплення узагальнювального визначення поняття «конфлікту інтересів», яке охоплювало б його потенційну та реальну форми, що сприятиме більш однаковому застосуванню відповідних норм на практиці. По-друге, видається обґрунтованим перегляд підходу до визначення зовнішніх способів врегулювання конфлікту інтересів шляхом надання можливості застосовувати інші, прямо не передбачені ст. 29 Закону України «Про запобігання корупції», але співмірні та належно мотивовані заходи у випадках, коли використання встановлених законом способів є об'єктивно неможливим або непропорційним. По-третє, доцільним є подальше вдосконалення методичного забезпечення діяльності уповноважених підрозділів (осіб) з питань запобігання та виявлення корупції та безпосередніх керівників шляхом регулярного оновлення практичних рекомендацій НАЗК з урахуванням актуальної судової практики та найбільш поширених моделей виникнення конфлікту інтересів у різних сферах публічної служби.

Перспективним напрямом подальших наукових досліджень є комплексний аналіз судової практики щодо застосування законодавства про запобігання конфлікту інтересів стосовно окремих категорій публічних службовців, а також оцінка ефективності практичного застосування механізмів відводу і самовідводу, передбачених Законом України «Про адміністративну процедуру», у діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Список використаних джерел:

1. Голуб А. С., Ковтун М. С. Конфлікт інтересів у публічній службі: національний та зарубіжний досвід правового регулювання. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. Вип. № 03, ч. 2. С. 69–73. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.03.2.10>.
2. Прокоф'єв М. М. Правові засоби запобігання конфлікту інтересів на державній службі. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 1. С. 206–209. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-1/50>.
3. Гудков Д. В. Проблемні аспекти механізму врегулювання конфлікту інтересів у національному законодавстві. *Право та державне управління*. 2017. № 1 (26). С. 83–88.
4. Пастух І. Д. Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у публічно-правових відносинах засобами адміністративного права : дис. ... д.ю.н. : 12.00.07. Київ, 2021. 518 с.
5. Зелінська Я. С., Спасенко В. О. Прояви конфлікту інтересів в публічному адмініструванні: теоретичні та практичні аспекти. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 3. С. 155–158. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-3/35>.
6. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII : станом на 30 трав. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.
7. Швець Д. Є., Костроміна О. Г., Прокопенко Б. І. Концептуальні засади поняття «конфлікт інтересів» у сфері публічного управління. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. Вип. № 4, ч. 2. С. 410–415.
8. Про затвердження Загальних правил етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування : Наказ Нац. агентства України з питань держ. служби

від 05.08.2016 № 158 : станом на 28 жовт. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1203-16#Text>.

9. НАЗК оновило методичні рекомендації щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів. *НАЗК – Національне агентство з питань запобігання корупції* : вебсайт. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/nazk-onovylo-metodychni-rekomendatsii-schodo-zapobigannya-ta-vregulyuvannya-konfliktu-interesiv/>

10. Індекс сприйняття корупції 2025. *Transparency International Ukraine* : вебсайт. URL: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-spryjnyattya-koruptsiyi-2025/>

11. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 – 212-24) : Кодекс України від 07.12.1984 № 8073-X : станом на 11 груд. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.

12. Конфлікт інтересів: березневі протоколи та судові рішення за матеріалами НАЗК. *НАЗК – Національне агентство з питань запобігання корупції* : вебсайт. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/konflikt-interesiv/konflikt-interesiv-bereznevi-protokoly-ta-sudovi-rishennya-za-materialamy-nazk/>

13. Служба освітнього омбудсмена України. Конфлікт інтересів у закладах освіти: нормативна рамка та судова практика. *Освітній омбудсмен України* : вебсайт. URL: <https://eo.gov.ua/konflikt-interesiv-u-zakladakh-osvity-normatyvna-ramka-ta-sudova-praktyka/2025/03/06/>.

14. Про адміністративну процедуру : Закон України від 17.02.2022 № 2073-IX : станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text>.

Дата першого надходження статті до видання: 07.05.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 29.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 15.06.2026